સીતમે જનાન.

ઉર્ફે

જીક્રે શેહેરયાર વ શાહજમાન.

નાટક ચાર બાબકા.

બ ફરમાએશે ચંદ શોકીને અંનજુમનકે,

તસ્નીફ કીયા.

મુનશી મીયાં આઝીજને.

ઔર

છાપકે ઇજહાર કીઆ વાસ્તે ખાસોઆમકે,

માલેકને

ગીરોહે ધી ડયુક ઑફ કૉનાટ બુક ડીપાને.

જબાને ઉરદુ બહરફે ગુજરાતી.

સે ઑપેરા "ધી અરેબીઅન નાઇટશ" કી કીતાબકા

ખાસ બનાયા હુવા હય્એ.

:O:

મુંબઇ——ધી ડયુક ઑફ કૉનાટ પ્રીટીંગ પ્રેસમે છપાહય્એ.

તા૰ ૧લી સપટેમ્બર ઇ૰ સ૰ ૧૮૮૪ સને ૧૩૦૧ હીજરી.

કિમત છે આને.

સીતમે જનાન.

ઉર્ફે

જીક્રે શેહેરયાર વ શાહજમાંન:

નાટક ચાર ખાખકા.

બ ફરમાએશે ચંદ શોકીને અંનજુમનકે,

તસ્નીફ કીયા,

મુનશી મીયાં આજીજને.

ઔર

છપકે ઇજહાર કાઆ. વાસ્તે ખાસોઆંમકે,

માલેકને

ગીરોહે ધી ડયુક ઑફ કૉનાટ બુક ડીપાને.

જબાને ઉરદુ બહરફે ગુજરાતી.

યે ઑપેરા "ધી અરેબીઅન નાઈટશ" કી કીતાબકા
ખાસ બનાયા હુવા હએ.

આવૃતિ ૧ લી.

નંબર – ૨ —. ૧૦૦૦ — ૧૦૦

મુમબઈ,

ધી ડયુક ઑફ કૉનાટ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમે છપાહએ.

તા૦ ૧ લી સપટેમબર ઇ૦ સ૦ ૧૮૮૪ સને ૧૩૦૧ હીજરી

કિંમત છ આને.

સીતમે જ઼નાન.

ઉર્ફે

જીક્રે શેહેરયાર વ શાહજ઼માન.

ઊરદુ ઓપેરા.

તખ્તએ નાટક.

સુલતાન............મુલ્કે ઇરાનકા બાદશાહ.

શેહેરયાર. }
શાહજમાન. } ....સુલતાન કે બેટે

સહેરાજાદી ....શેહેરયારકે વજીરકી દુખતર, પીછેસે ઉસકી બાનું.

શાહજાદી ....શાહજ઼માનકી ઔરત.

માશુક. }
જીન. } ....આશક માશુકકા જોડા.

ફકીરે કામીલ ....એક ભીખારી.

સવદાગર બચ્ચા............એક બેપારીકા લડકા.

ખાસકે શીના—અમીર—વજીર—ગવાર—બેપારી—સીપાહી—દરબારી
—ગુલામ—વગયેરાં વગયેરા.

૭૫૯૪

સીતમે જનાન.

ઉર્ફે

ઝીક્ર શહેરયાર વ શાહજમાન.

બાબ પહેલા—પરદા પહેલા.

——:o:——

મેહેલ.

[એક મહેલમેં સુલતાન બીમાર
નજર પડતા હૈ.]

ગજલ

શરારારે અરે બુલ બુલ ————એ રાહા.
સુલતાન—અરે ફરજંદ કીધર તુંમ હો?
મેરેપાસ અબ તુંમ આ જાવો;
રજા મંદી એ ખુદા ચાહો.——અરે
(હાજર હોનાં દોનો શહેજાદોંકા.)
વસીયત હુએ યે અબ આખીર,
ભરોંસા રબ એક દાવર પર;
કે મુદધઆ જીસ્સે હાસીલ હો.————અરે.
મુબારક હો તુમે યે તખ્ત,
મેરે કલાબ કે તુંમ હો લખ્ત;
દીલે રઈયત ન આઝુરદા હો ——— અરે.

બીરાદર હુએ યે શાહેજમાન,
ઈસકા હો તું નીગાહબાન;
બાદ અજ યે ન દુખીયા હો————અરે.
મુઝ સોંપા ઉસે અબ તુંમ,
જો હુએ મશહુર કુન ફે યકુન;
દોઆ એં ખએર અબ કર દો————અરે.
(જાંન બહક તસલીમ હોનાં સુલતાંકા.)

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા.

એક મકાન.

(દોનો બીરાદરકા બેકરારી કરના, વાસ્તે પીદરકે.)

ગજલ.

ગર હમને દીલ સનમકો દીઆ————એ રાહા.

દોનોભાઈ—પીદરકે ગંમસે રંજો અલમો મલાલ હુએ,
યે દાગ જુદાઈકા ખુદા અબતો પડા હુએ—પીદરકે.
દીલ તો હમારા દંમબદંમ કહેતા હૈં યે હુજુર,
હોવે ન કોઈ ગંમજદા મીસલે હમારે હુએ—પીદરકે.
"આજીજ" કો ચએન કયું હો અબ દીલરૂબાએ મન,
સરપે હમારે જબ યે કોહ ટુટા હુએ—પીદરકે.

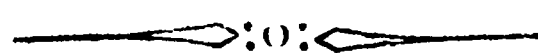
બએત.

શાહેરયાર—ભાઈ જરા ખામોશ હો ઈસ નાલાઓ ગંમસેં,

લીખા હુએ યેતો કીબરીઆને રોજે, અવલસે.
જો શએ કે જીન્દા હુએ ઈસ દુનીઆએ દુંમે,
બેશક વોહ ફના હોવેગી એક રોજ યાંહાસે—

અયે બીરાદરે નેક નામ અબ આપ શોકસે મુલ્કે તારતરીકી તરફ રવાનાં હોજીએ, ઔર હસબલ દસ્તુરે કાનુને પીદર વાહાંકા સબ બીરાજ વગએરાકા બંદોબસ્ત બ દીલોજાંનસે કીજીએ.

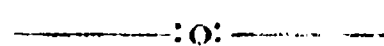
(જાતે હએં.)

બાબ પહેલા—પરદા તીસરા.

દરબાર

(નજરાનાં દેનાં શેહેરકી રૈયતકા નયે શાહા શેહેરયારકો.)

કહો મીલકે લોગો ખુદા મેહેરબાં હો———એ શાહ.

અંદરસેસબ—દોઆએં મંગો મીલકે સબ અપને લોગો.

મુસલમીન——મેરી યે નજર ઓર ગુજનરીશ હુએ સાહેબ,
જો હુએ મએસર ઈસ કંમતરીંકો અએ લોગો—દોઆએં.

(એક દુશાલા નજરાનાં દેના.)

બનીઆ———રાજાજી તમારો હું છું એક ઝવેરી,
આલુંછું આ મોતી જુઓ સરવે લોગો—દોઆએં.

(એક મોતી નજરાનાં દેનાં.)

મારવાડી——નેનો ભાઈ હું શું વજીજીઓ નૉમશો,
વટી આલીશો આ ગુમાજીઆએ લોગો——દોઆએં.

(એક અંગુરતરી નજરાના દેનાં.)

પરદેશી———કહેતાહું મઍં સાહેબ તું મન હાથ જોડે,
કહેતહું મઍં ટુકડા યે અપના લોગો—હોઆઍ.
(એક ઉમદા લકડી ભેટ દેના.)

પારશી———માનું જોઉં હમેશા તમારૂં મુરરબી,
લાયોછું આ જામો કયેથી હું લોગો—હોઆઍ.
(એક જામા નજરાનાં દેનાં.)

બઍત.

શાહેરયાર———કરો સુરખરૂ ખીલઅતે ફાખેરાસે,
ઉઠાઓ યે અસબાબ પડા હઍ જો યાંહાંસે,
(ઉઠા જાનાં અસબાબકા, ઔર રઈઅતકો
ઈનાએત કરનાં ખીલઅતે ફાખેરાકા,
વતાઉમ બજાકર રૂખસત હોનાં સબોંકા.

ગજલ.

યેહ્ડી કહેનીથી લેલાએ પરદેનશીન———એ રાહા.

શેહેરયાર———સુન અઍ નેક નામે વઝીર દીલ પઝીર,
મેરા દીલતો અબ ચાહતા હઍ યેહ;
બીરાદર સીવા દીલ હુવા હઍ અસીર,
યાંહાં લાવો ઉસકો તુંમ સાથ અપનેલે—સુન.
હુવે દસ બરસ જબસે દેખા નહીં,
ગુજરતી હઍ આફત યા નેઆમત કહીં ?
ઉસે લાવોં તુંમ અબ પાસ યંહાં, ?
તુંમારે રસાલે કો સાથ અપને લે—સુન.,
(આદાબ બજાકર જાનાં વઝીરકા.)

બાબ પહેલા—પરદા ચૌથા.

———:o:———

શેહેરકા રસ્તા.

———:*:———

(વજીર અપને લશકર સમેત નજર આતાહુએ.)

ઠુમરી.

સુધલાગરહી તારી આઠ પહેર——એ રાહ.

વજીર——આતાહુએ નજર યે શેહેર અંનકરીબ,
ખુશી હુમારે દીલકો હુઈ——આતાહુએ.
સુનો અએ લોગો મસલેહત મેરી,
લેહેજા ભર યહાં ખાઓ દએરી——આતાહુએ.

(બએઠ જાનાં તંમામ લશકરકા વજીર સમેત,
ઈતને અરસેમેં ઈસતગબાલકો આંનાં શાહ
જમાનકે લોગોંકા હુમરાહ સરદારકે.)

ઠુમરી.

નદીઆંલો હુંમરે સંગ ચલો———એ રાહા.

સરદાર——સંગ હુમારે અબ તુંમતો ચલો,
તુમતો ચલો પ્યારે તુંમતો ચલો——સંગ હુમારે.
મુશતાક હુએ તુંમરે દેખને ખાતર,
દીખલાને દીદાર અબ તુંમતો ચલો——સંગ હુમારે.

(જાતે હુએ.)

બાબ પહેલા—પરદા પાંચવા.

—:*:—

મકાંને દીલચસ્પ.

—:o:—

(બગલગીર હોનાં દુખ્તરકા શાહજમાનસે.)

કુંમરી.

મેતો કાંહાં પાઉ કાંહાં પાઉયાર—એરાહા.

શાહજમાન—હુઈ ખુશાહાલી આજ અપાર—હુઈ.

કદંમ મેહેરબાની જો આજ હુઈહુએ,

નહીં કુછ ઉસકા શુમાર—હુઈ.

કહો કયા ખબર લાએહો મેરે શાહકી?

હુએ દીલ જીસ લીએ બેકરાર—હુઈ.

—:*:—

બાબ પહેલા—પરદા છ ઠ્ઠા.

—:o:—

બાદશાહી જનાનખાના.

(નજર આનાં શાહજમાનકા ઉસકે કબીલેકી હમરાહ.

ગજલ.

તુજપે બદરૂલ બદર અએ————એ રાહા.

શાહજમાન—

જાતાહુ મએં સફરકો અએ દીલરૂબાએ જાનેમંન

લેકીન કહેતાહુ તુજે મએં દીલરૂબાએ જાનેમંન—જાતાહુ.

મેરે પીછે તુંમ રહો હરદંમ હમેશાં બાશરમ,
મુંહ ન દેખો ગએર કીસકા ગરચે હો દીલદારેમંન—જાતાહું.
ભાઈ જો મેરા ખડા હએ નામ ઉસકા શેહેરયાર,
ઉસને બુલવાયા મુજે હએ દીલરૂબાએ જાનેમંન—જાતાહું.
ચાહતા હું મએં કે તુજકો છોડું નાં હરગીજ કભી,
લેકીન ચલનાં રાહામેં હએ સખ્ત મુશકીલ જાનેમંન—જાતાહું,
સફર સુરત સકરકી રખતા હએ મેરે દીલરૂબા,
વરનાં તુજકો સાથ લેતા દીલરૂબાએ જાનેમંન—જાતાહું.
બસ રહો. પરદેનશીન ઓર કરો ઈજજો નીઆજ,
જીસ્સે આખીરકો ભલાહો દીલરૂબાએ જાનેમંન—જાતાહું.

કંગનવો મોરો કરસે સરક ગયો રે———એ રાહા.

શાહાજાદી—રસીલી તોરી સુરત હએ જાદુઆં ભરી.
કરો ન અએસી બતીઆં,
ધડકત હએ મોરી છતીઆં—રસીલી.
જુદાઈ તુમારી રે હએગી સખ્ત ભારી રે.
રહુંગી મએં કયું કર યાંહાં,
સારે મહેલમે અકેલી,
કોઈ સરપે હએ નાં વાલી,
કરૂં મએ જીસ્સે બતીઆં તો હર ગડી—રસીલી.
આઓ દાનાં રે પસંદ હોગા ન ખાનાં રે,
તુંમરે બીન હએ સારા ટોટા,
ઉજડી હોગી યે હવેલી,
દીલકો ભાવે નહીં સહેલી,
મેરેપર આફત સખ્ત યે પડી—રસીલી.

બએત

શાહજ઼માન—જાતાહું પર યાદ તેરી કરતાહી રહુંગા,
તસબીહ તેરે નામકી પડતાંહી રહુંગા.
કરૂંગા વીરદ હરદંમ મએં કરતાહી રહુંગા,
નકશે જમાલકો તેરે દેખતાહી રહુંગા.
(બગલગીર હોના દોનોકા,
વ રૂખસત હોનાં.)

———:※:———

બાબ પહેલા—પરદા સાતવાં.

———:o:———

એક તંબુ.

———:o:———

(સબ લશકર વજીર સમેત સોતે હુએ નજર
આતા હએ, ઔર બાદશાહકો નીંદ ન આનેસે
ઉઠ બેહેઠતા હુએ.)

અબીયાત.

શાહજ઼માન—કએસા યે ગલબા હુવા હએ મુઝપે અએ યારો?
આતી હએ ન નીંદ હરગીજ઼ ચુબતેહએ ખારો?
ચાહતાહું જરા દેખું ઉસ દીલરૂબાએ મંનકો,
ફીર યાંહાસે જાઊંગા મએં ભાઈ કે વતનકો.
જબતક યે પડે સોતે હએ તબ તક મએ કરૂં કાંમ,
ફીર સુબહોકો તો ચલનેકા હોવેગા સરંજામ.
(જાનાં શાહજ઼માનકા)

બાબ પહેલા—પરદા આઠવા

દીવાંનખાના.

—:o:—

(નજર આનાં રાંનીકા સાથ સોતહુવે એક હુબશીકે ઔર દાખલ હોના! શાહાજમાનકા.)

બએત.

શાહેજમાન—કેઆપ્રુશી હોગી ઉસે જબ દેખેગી દુબારા?
પેર આહીસ્તા સે જાઊંકે રાજહો ન આશકારા.
(દેખના રાંનીકો ઈશ્કમેં મશગુલ)

અએ. નાપેકાર બદ ખસલત ઔરત અબતો મએંને શોહેરસે, કદંમભી બાહેર ન રખા, કે તું બેવફા નાપાકને યેકાંમ કીયા? લેકીન ઉસકા બદલા મએં અછી તરાંહસે લેઊંગા.

(દીલમે સોંચતા હુએ)

બએત.

શાહેજમાન—અબતો ન જાનાં પસંદ હુએ ન બએઠનાં
ક્યું કે ઈસ બરછીકા સખ્ત હુએ જીગરમેં પએઠનાં,
મારનાં લાજીમ હુએ ઈનકો લગાકે એકહી વાર,
તાકે નીકલ જાવે નીશાંન ઈનકા જેહાંસે એકબાર.

(કતલ કરનાં દોનોકો ઔર આપ તરફ લશકરકે મુતફ્ફકર રવાંનાં હોનાં.)

બાબ પહેલા તમામ.

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

—:o:—

બાદશાહી મહેલ.

—:o:—

ભ્રીગ લોચન મધુ માતીઆં—એ રાહા

શેહેરયાર—મએં વારી ખુબ આએ મેરે ભાઈ જાંન—મએં.
હાલતકએસી હુએ આપકી સો બોલો જલદી યાંહાં?
બએરો આફીઅતકે સુનાઓ મુજકો કલાંમ—મએં વારી.
ચલોજી ઘરમેં અપને ચલકે વાંહાં કરો આરાંમ,
યેહ ઘરભી તુમારા હુએ અએસાહી દીલમેં જાંન—મએં વારી.

(જાતેહુએં

—:*:—

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા.

—:*:—

દરબાર.

—:o:—

(એક રામીસગરકા આનાં.)

જેજેવંતી—————— રાહા.

રામીસગર——સોઈથી મએં તેરે શરમકી મારી,
ગોરે ગોરે બદંનકો છુપા કર પ્યારી.—સોઈથી.

આંખ લગીથી જરા ભર જો મેરી,
દેખી કયા કે બનીહું મએં ચેરી.—સોઈથી.
ઈતનેમેં એક દીલરૂબા આયા,
સીનેસે અપને મુજકો લીપટાયા—સોઈથી.
કહેતા હએ યું કે ચલો ઘરકો જાવેં,
ન્યામત લજીજ, ખાકર આવેં—સોઈથી.
ઈતનેમેં ખુલગઈ જો આંખ મેરી,
નાં હએ વો દીલબર નાં વો હવેલી—સોઈથી.

લલીત.

રામીસગર.—બેવફા હુવા તું જો મુજસે,
યે હાલે તફરકા કહું મએં કીસ્સે—બેવફા.
કીઆ હએ જેસા તુને મુજસે સુલુક,
હોગા ન કોઈ એસા કીસી મુલુક.—બેવફા.
દગા તું દેકર મુજકો ગયા,
હોગા ન તેરા કભૂ કહીં ભલા—બેવફા.
(શરારા કરનાં બ આવાજે બુલંદ,
શાહજમાનકા બીચ મજલીસકે.)

અબીયાત.

શેહેરયાર.—જાવેં ચલો શીકારકો અએ ભાઈ જાંન અબ,
કુરૂત તુંમારે દીલસે નીકલ જાવેંગી યે સબ.
જો કુછકે રંજ આપને રાહામેં સહે,
તુંમાયાં હએં ઉસ્સે જરદી વ આંસુ બહે.
લેકીન નજર આવેગા જબ સહેરાએ બયાબાંન,
કુલફત કા કુફસ ખુલકે હોવેગા તુંમે આરાંમ.

અબીયાત મુક્કીરા.

શાહંઝમાન.—ચાહતાહું રજા આપસે અએ ભાઈ મહેરબાંન,
શીદતે ગરમીસે હએ તબીઅત મેરી હએરાંન.

જીસદંમ કે હૌસે દીલસે ઘભરાતાહુએ ઇનસાંન,
તો કુછ નહીં ભાતા ઉસે સહેરા વ બયાબાંન,
દીલમેંતો ખયાલ યે તુંમ મુતલક નહીં લાંનાં,
કે ભાઇકે બજુજ હોગા ન હરગીજ મેરા જાનાં,
અબતો યેહી બેહેતર હુએ કે આરાંમ કરૂં મએં;
આવે જોનીંદ લહેજાભર તો હુશીઆર હોઊં મએં,
વરનાં તો હરેક વજાહસે દીલકો બહેલાઊં મએં,
કે ઇસ બાગે ગુલીસ્તાંમેં જાકે બએઠ જાઊં મએં,
રશકે ચમને દીલકા નજારાજો કરૂંગા,
તોઆજુબ નહીં કે દુરીએ ગંમ દીલસે ખોઊંગા.

ગજલ.

લબસે લબ અએ લાલરૂ હુમકો — એરાહ.

શેહેરચાર—

અએ મેરે પ્યારે બીરાદર રોરાનીએ દીલ જીગર,
કયું નહીં આરામ તુંમકો મુજસે કહોગે તુંમ અગર—અએ.
જેસા હો આરાંમ તુંમકો વો કરૂં તદબીર યાંહાં,
જાંન ગર ચાહે મેરી તો વોભી દુંગા મએં મગર—અએ.
લેકીન કહેદો યે તુંમે જો કુછકે ગુજરા આપ પર,
વરનાં તો જાંના મેરા મોકુફ હયેગા યાંહાં પર—અએ.

(જાનાં સભોકા.)

બાબ દુસરા—પરદા તીસરા.

—:o:—

બગીચા.

—:*:—

(જીસમેં શાહજમાં વાસ્તે તમારોકે બએઠા હુએ.)

ગજલ.

ઈસ આતશે ઉલફતને———રાહા.

શાહજમાન—

યે કએસા કીઆ કમ હુએ અએ નાપેકાર તુંને,
બરછી લગાઈ કારી જીગર મેં મેરે તુંને—યે કએસ.
મએંતા સમજતાથા તુજે એકતા વ બીબહા,
અફસોસ હાએ નાંમ ડુબાયા મેરા તુંને.—યે કએસા.
હોગા નકોઈ કંમનસીબ મુજસા દર ઈસજેહાં,
બટ્ટા લગાયા જેસા અએ બદકાર યે તુંને—યે કએસા.
લાનત પડે ખુધાકી એસી બેહુધાઈ પર,
જએસા કીઆ સુલુક અએ ખબ્બાસ યે તુંને—યે કએસા.

(એક બારાદરીકા શીકાફ હોકર માઆ રાની સમેત ફીતનીએક ઓરતોંકા નીકલનાં, વ હરેએક ઔરતકે પીછે એક એક મરદ ગુલાંમકા હમ આગોશી કરતે નજર આંનાં.)

રાંની—અએ મસુધ મસુધ, અએ પેઆરે જાન, તું કીધર હુએ?

(નમુદ હોનાં મસુધકા.)

રાંની—અએ આરાંમે જાન, અબ તું કયું અપને દીલમે ગંમ ખાતા હુએ? બાદશાહતો આજ શીકારકો ગયા હુએ, વાંહાંસે ખુદા જાંને કબ આએગા, ઔર મએંને આજ સાત દીન હુવે કે તેરે સાથ જરા બાતભી નહીં કીહુએ, અબ

બેઠક આ ઔર ઈસ નાંતવાને દીલકો તસલીમ કરમાં.
(બોસા દેના ૧ બગલ ગીરી કરન
મસુદકા રાંનીકો.)

મસુધ—અજી બેગંમ સાહેબ? આપતો બાદશાહ સલામતકો જાનેકો એક કલાકભી નાહુઈ હુએ કે તુંમકો મેરા ઈતના શોક હુવા?

રાની—હાં પ્યારે.

મસુધ—.વોહતો ખુબજી,.લેકીન આપકે સીરતાજ જો બાહેર જાનં ને વાલેથે, ઉસકી તૈયારી કરતે કરતે બીલકુલ દંમ મેરા નીકલ ગયા; કુછ તાકત બાકી નહીં જો તુંમસે દુસરી બાતભી કરૂં; લેકીન ચલીએ યે પલંગ પરબએ- ઠેગે તો સબ અછા હો જાએગા.

(પલંગપર બએઠનાં દોનોકા.)

મસુધ.—અજી આજતો જરા મેરે દીલકો ગાકે ખુશ કરોગે તો ઠીક હુએ, નહીં તો સબ સૌદા બીગડ જાએગા.

મએંતો બાવરચીકી બેટી.————એ રાહ

રાંની.—જીઆ વારૂં મેરા તુજપે, બતીઆં કરો મુજસે.—જીઆ.
બાગમેં જેસી ખીલીચંબેલી, વએસી મએં અલબેલી,
સીંગાર કરકે આઈ હું મએં, પાસ તેરે છબીલી—જીઆ.
તું હુએ મેરા રંગ રંગીલા, મંનકો મેરે ભાવે,
જબ દેખું મએં તેરી સુરત, દીલમેરા ઉલજાવે—જીઆ.
ચલોજી પ્યારે ગરમેં જાવે, કરેગે વાંહા અશરત,
સાથ બએઠકે ખેલેંગે વાહાં, શેતરંજબાજી રમત.—જીઆ.

———:⊛:———

બાબ દુસરા---પરદા ચૌથા.

એક રાસ્તા.

(એક સૌદાગર બચ્ચા વ એક
ફકીરે મસ્તકાં નજ઼ આનાં)

ગજ઼લ.

ફકીર.—કાંમ નાં જંન્નતસે હુએ, નાં હુર નાં અનહારસે;
હુસ્ન જાંનાં પર ફીદાહુ, કાંમ હુએ દીદારસે.—કાંમ.
ચલ નીકલ જાહેદ યાંહાંસે, હમતો કાફીરહો ચુકે;
લે તેરા દુસ્તારો જુબ્બા, કાંમ હુએ જુન્નાર સે.—કાંમ
આગે આપ મત છેડ પ્યારે, કહે ઉઠુંગા મએ ખુદા;
નાંતો ડરતા સંગસે હું, નાં. રસંન નાદારસે—કાંમ
બસમીંઆં દફતર લપેટો, કાફી એક અબ હરફહુએ;
નાંમહીકા ફેર હુએ કુછ, નુરસે ઓર નારસે—કાંમ.

બીસરે સૌદાગર.—ફકીરતો કોઈ કામીલ નજ઼ર આતાહુએ ચલો ઈસકે પાસ જાકે અપનાં હાલેદીલ સુનાવે તાકે દીન અપનેભી ફીર જાવે. (ફકીરકે પાસ જાકે.) અએ હ઼જરત મેરેપર કોઈ એસા નહેસ સીતારેકા સાયા ગીરા હુએ કે દીન બદીન દોલતો માલો, અસબાબ સબ ચીજ઼મેં નુકશાંનહી હોતા જાતા, હુએ, ઈસ વાસ્તે અગર આપ કુછ બતલાઈએ તો બંધા આપકા હમેશાં

અહેસાંન મંધ રહેગા.

ફકીર.—હાં બાબુ મએ બતલાઉંગા તે। સચ, લેકીન સવ રૂપએકી એક બાત હએ; જીતને પએસે તેર પાસ હોવે ઉતનીહી બાત સુનલે.

સોદાગર બચ્ચા— સાંઈકો લાલચતો કુછબી નહીં હએ! ફકત થોડીહી કીમત ચાહીતીહએ; સવરૂપએ! (સોંચકે.) મેરે પાસ ફકત તીન સવ રૂપએ બાકીહએ ચલો તીનબાતેં તો સુંન લેવે કે ઉસમેં કેઆ ફાએદા હએ? અજી સાંહી લેઓ યે સવરૂપએ ઔર સુનાવો હુંમકો બાત-

ફકીર.—સુંન અએ બાબુ અપને ગરકી અંગનમે કોઈ કાંટેદાર દરખ્ત નહીં રખનાં.

સોદાગર બચ્ચા—બસ હોચુકી બાત? ઈતની બાતકે સવરૂપએ અમે સાંઈ એસી બાતેં તો કલ છોકરે રસ્તેમેં બકતે ચલે જાતેયે! આકા અબ દુસરી બાત તો કહો લો યે સવરૂપએ.

ફકીર.——દુસરાતો કીસી સીપાહીસે દોસ્તી નહીં કરનાં.

સોદાગર બચ્ચા—બસ હો ચુકા! (સોંચકે) અબતો એક સવ બાકીહએ; ચલો યેભી દેદેવે ઔર એક બાત સુનલેવે. અજીસાંઈ? જરા ઔરભી એક સુનાંદો ઔર ફીર ચલે જાઓ.

ફકીર.—ઔરતો કીસી ઔરતકો અપનાં સચ્ચા હાલ યાને ભેદ ન કહેનાં. બસ સુનાં? અબ ઈન બાતુંકો ખુબ યાદ રખનાં ભૂલ મત જાંનાં.

સોદાગરબચ્ચા—અભી કયા ભૂલું,કવડીતોપાસનહીં હએ,મગર યેહી જાંનતાહું કે અપને ઘરકી અંગંનમે કાંટેદાર

દરખ્ત નહી રખનાં, દુસરા કીસી સીપાહીસે દોસ્તી નહીં કરનાં, ઔર કીસી ઔરતકો અપનાં. બે કહેનાં.
(સોચકે.)

ચલો અબ કુછ પેટકી તદબીર કરેં, મજદુરી કરકે પેટતો ભરેં? ફીર આગે બાત.
(જાનાં સૌવદાગર બચ્ચેકા.)

બાબ દુસરા—પરદા પાંચવાં.

દીવાંનખાંનાં.

(નજર આનાં શાહાજમાંનકાં બહાલતે ખુશીમેં.)

ગજલ.

ગઈ એક બએક જો હવા પલટ———એ રાહા.

શાહજમાન—

મએને અબ તલક તો જાનાથાયે, મુજસા કોઈ કમનસીબ નહીં;
મુજેકએસા બુરા ખયાલથા, હોતાથા જીસ્સે આરાંમ નહી—ટેક.
બેવફાઈ દેખીથી મએને જબસે, હુઈજોથી માશુકકી તરફસે;
ઉઠાથા ચૈનો આરાંમ દીલસે, શબોરોજ આતીથીનીંદ નહી—ટેક.
હુએ ભાઈ મેરાજો શાહેરયાર, નાંમ હુએ જાંહાંમેઆશકાર;
વલે વોહભીહુએ યાંહાં બેદીયાર, કરાર ઉસકાભી હુએ નહીં—ટેક.
પસો પીશમેં જાતાથા દીન, આહો જારી કરતાથા દીન રએન;

ભરનાં આહા અબ નહીં હૈ મુમકીન, કેફ સાહુ મએ અકેલા નહીં—ટેક.
ખુશી હોતી હૈ મુજે દંમ, બદંમ ખુલગયા હૈ જો મેરા યે ભરમ;
ઈસ "આજીઝ" નેજો જાનાં મરમ, ન સમજ બેટા તું તો કુછનહીં—ટેક.
(હાબીલ હોનાં શેહેર યારકા.)

બદલ ગયો નેના રે——————એ રાહા.

શેહેરયાર—ચમકે હુયે કેસા ચહેરારે? મુજસેતોકહોજી——ચમકે.
મએને તુંમકો છોડાથા, યાંહાં બેઆરાંમ;
દેખા ક્યા હૈ તુંમને યાંહાપે, હોગયા ક્યાકાંમ—ચમકે.
નજર આઈ હંમકો નથી, ખુશી કબુ એસી;
આજ તુંમપેહુયેઅજાએબ, બાત હુએ યે કેસી—ચમકે.

જુદી હુએ તોરી બતીઆં સગરી——એ રાહા

શાહેજમાન.—
હાલે દીલ અપનાં મએં ક્યા, તુંમસેબોલુંરે--હાલે દીલ.
રોશન હુવા હૈ દીલતો મેરા, ફક્ત નજારેસે;
આયા નજર જો બયાંન, ક્યામેં તુંમસે બોલુંરે.——હાલે દીલ.
મખફી જોથા હાલ મેરા, હુવા વોહજાહીર;
ઈશારા દેખા જો ગએબી, ક્યામેં તુંમસે બોલુંરે--હાલે દીલ
યે સુનકે તો આપ હોગે, મુતલક નરાજ;
બ સબબે પોહોચને રંજકે, ક્યા તુંમકોબોલુરે—હાલે દીલ.

અબીયાત.

શેહેરયાર.—બેબહા હુએ કોનસી વોહ ચીજ મોંઅતરંમ,
જીસ્સે કે નરમી જાકે હોગા ચહેરા સખ્ત ગરંમ,
જોકુછ હોનીહો સો હો પર, અબ તુંમ કરો કરંમ,
તો મએ જીઉ યાંહાં, વરનાં દેખુ રાહા અદંમ,
લાજીમ હુએ તુંમકોજીયે બાત, મુજસે તો બોલો?
જો કુછ ગુજરી હુએ પેશ વો મુજસે તો બોલો?
(જાંના દોનોકા.)

બાબ દુસરા---પરદા છઠ્ઠા.

શહેરકી બાઝાર.

[નઝર આના સૌદાગર બચેકા.]

સૌદાગરબચા—મુઝે વોહ સાંઇને કાહાથા જો સો રૂપએકી એક બાત, કે અવલતો અપને ઘરકી પાસ કોઈ દરખ્ત કાંટેદાર નહીંલગાનાં, ઔર સીપાહીસે દોસ્તી ન કરનાં, ઔર અપની ઔરતકો સચી બાત ન કહેનાં; પર મએનેતો યે તીનું બાતીં કી હએ, યાને સીપાહીસે દોસ્તીકી વ દરખ્તા લગાયા, મગર એકબાત કરની ફકત બાકી હએ કે ઔરતકે સચી બાત ન કહેનાં. સોભી કરકે દેખું કે ઉસમેં કેઆ નફા વ નુકસાન હાંસીલ હોતા હએ.

[જાનાં સૌદાગર બચ્ચેકા. ઔર દાખીલ હોનાં શેહેરયાર વ શાહઝમાનકા.]

બએત.

શહેરયાર—લાનત કરો ઈસ શેહેરકો'અએ ભાઈ જાંન અબ,
પાએહએ તુંમને મએને એસી બેહુદાઈ જબ.
જબકે હએ એસી સલતનતમેં માજરાયે અબ,
તો બદ અફઆલસે ઈસકે ખાલી હોગા કોઈ કબ?

દુનીઆંસે મુંહ મોડકે જંગલ બસાએ હંમ,
જબતકકે જીતે હુએ ફીર મુંહ નાં દીખાએ હંમ.

બએત.

શાહજમાન—મુઝકોભી પસંદ આયાહુએ બયાંન આપકા,
જો કુછ કહા કબુલ હુએ વોહ કહેનાં આપકા.
લેકીન યે! ઉસમેં એક શરત બાકીહુએ અજીજ,
ઉસકા કયાસ રખનાં દીલમેં બા તમીજ.
ગર કોઈ કંમ નસીબ મીલે ઈસ્સે જીઆદા
મોડે મુંહ જંગલસે રખે ઘરકા ઈરાદા.
ગર એસા કોઈ મીલા તો બેહેતરહી બએર હુએ,
વરનાંતો સારી ઉમર બયાબાંકી સએર હુએ.

મુકર્રર.

શાહેરયાર—મુસતઅદહો જબતો બાંધો કમરકો જોરસે,
કહેદો સલાંમ આખરી બોલો ન કોઈ ઓરસે,
સારી સલતનતમેં જોકે હુએ અસબાબ ભરા,
ઉસકોભી સલાંમ આખરી કહેદો ઈસીકે તોરસે.
(આખરી સલાંમ કહેનાં દોનુકા)

ગજલ

દુનીઆએ દુંકે વાસ્તે——————એ રાહ

દોનોભાઈ—
સલાંમ હુએ યે આખરી સબકેતંઈ સલાંમ,
જાતે હુએ હુમ અએ દોસ્તો તુંમકોભી હો સલાંમ—સલામ.
સલાંમ હુએ યે આખરી ઈસ શેહેરકેતંઈ,
યે તખ્ત ઔર અએવાંનકોભી આખરી સલાંમ—સલામ.
યે તાજ જો હમારા હુએ ઉસકોભી હુએ સલાંમ,
સલાંમ હુએ યે બાગકો ઔર રાજકો સલાંમ—સલામ.

લાનત પડો હજારો એસી બેહુધાઈ પર,
કરતે હએ નેકબખ્તકોભી આખરી સલાંમ—સલામ.
[જાનાં દોનોકા]

---:o:---

બાબ દુસરા—પરદા સાતવાં.

---:*:---

જંગલે વીરાનેકા નજર આનાં.

---:o:---

[બીજલી વ સીહાઈકે છાજાનેસે ગભરાનાં શાહજમાનકા.]

શાહજમાન—અરરરર! યે કએસી આફતે નાગહાં નગાહ હએ ભાઈ? ઈસ સીહાઈકે છાજાનેસે બીલકુલ કુછ નજર નહીં આતા હએ.

શાહરયાર—અએ પ્યારે બીરાદર આપ અપનકો ઘભરાનાં ન ચાહીએ યે કરીબકે દરખ્તકી જડસે લગ બએઠેં, ઔર તમાશા દેખેં કે કયા હોતા હએ.

(નમુદ હોનાં એક જીનકા મઆસંદુકકે વ ખોલનાં સંદુકકા વ ઉસમેંસે એક માશુકકા નીકલ આનાં)

જીન.—અએ મેરી દીલરૂબા ઈસ જંગલકી હવા મુજે બોહોત પસંદ હએ, કયુંકે યાંહાં કોઈ ચરંદે ઔર પરંદે સીવા કીસી ઈનસાનકા ગુજર હો નહીં સકતા, કે તુજે ઉસકી શીકલ નજર આવે. આપ જરા તું. યાહાં બએઠ તો મએં તેરે પહેલુંપર અપનાં સર રખકે સોજાઉં.

(સો જાનાં જીનકા માશુકકી પહેલુપર સરધરે હુવે.)

સુનીએ મોરી શાહજાદી——એ રાહ

માશુક.—જલદી તુંમ સોજાવો અએ મેરે પ્યારે,
જંગલકી હવાસે—જલદી.
ક્યા ખુશ મજેકી હવા આરહી હુએ,
મગજ તર હો જીસ્કી બોસે—જલદી.
(સોજાનાં છાજકા ઔર ગુંગરે મારના ઔર સરકો જમીનપે રખકે ઉઠનાં માશુકકા)

માશુક—આપ દેખું ઈધરભી કોઈ બશર નજર આતા હુએ યા નહીં ?

(ઈતનેમે દેખનાં દોનો ભાઈઓકો)

મજકુર—રાહ

માશુક—કોનહો તુંમ જલદી કહો મુજસે અએ મીઆં?
વરનાં રહોગે યાંહા.—કોનહો.
ક્યા તુમારા હુએગા નાંમ મુજસેતો કહોજી?
કસ્દ તુમારા હુએગા કાંહાં?—કોનહો.

કોન જંનલમેં જા તુંફસા રે——એ રાહ

દોનોભાઇ—બતાવે ક્યા તુંમકો નાંમ અપનાં પ્યારી,
જામાં તંગ હુએ કહેનેકી નહીં હુએ યારી.—બતાવે.
ફકીરે ગરીબ ઔર હુંમ બે વતન હુએ,
કસદ હુએ વાંહાંકા જાંહાં ખાએ ઠએરી,—બતાવે.
મકીનો મકાં સબકો હુંમ છોડ આએ,
ફકત નાંમ મૌલાકા હુએગા યે જારી.—બતાવે.
વોહ મુશકીલ કુશાએ રાહાબર સભોંકે,
મદદ વોહો કરે હુએગી યે ઈનતેજારી—બતાવે.

ગજલ.

તફરકા હોતાહે ઐસાબી——એ રાહ.

માશુક——નજર આતેહો કયાકેસે તુંમતો શાહાજાદે,
શાહી ચમકી નજર આતી હુએ યે પેશાનીસે—નજર.
જલદ તુંમ પાસ મેરે આવો અએ પ્યારે મેરે,
ખુશી કરેં તીનો મીલકે અરમાન નીકાલેં દીલસે—નજર
(જાનકોબતાકર)શકલ યે દેખકર હરગીજન ધભરાઓ જાંની,
બાગે જીનતમે મેરે પીછે તુંમ આવો પ્યારે - નજર

હોરી.

દાનોભાઈ——કરેંગે નહીં હંમ આશનાંઈ,
સુન અએ મોરી પ્યારી——કરંગે.
દસ્તે જફાકો ઉઠાયા હુએ હમને,
કરેંગે ન મુતલક ચોરી;
સાહેબતો હુએ સજા ઉસકી દેંધાં,
ગજબસે આહા ગજબસે હુએ ડર જીસકે ભારી.——કરંગે.

ઠુંમરી

ઓરે મુજી હટહટ———એ રાહ.

માશુક——અજી ચલો બાત તુમારી જાનેદો,
ખયાલ ઐસા તો હરગીજ ન કરનાં—અજી
આ જાવો વરનાં જગાતીંહું ઈસકો,
તો ટુકકે ટુકડે હોગે તુમારે—અજી.
ખબરલે ઓ મસીહા——એ રાહ.

દાનોભાઈ——જગાનાં નાહીંરી તું ઈસકો જાની,
હોગી બરબાદ હમારી જીંદગાની—જગાનાં.
કહેગી જોકે તું મંનજુર હુએ હમકો,
વલે હરગીજ નકર યે કાંમ •ગઆની—જગાનાં.

નહીં જબ માંનતી તો ચલતે હુએ હંમ,
હુવે લાચાર હંમ ઔર તું હુએ શીઆની,—જગાનાં
(જાનાં તીનુંકાં આર કુછ ગુફ્તગુ કરતે
હુવે નજર આનાં, બાદ આકર.)

ફુંમરી.

ચલેચલે મજનું હમતો———એ રાહ

માશુક——નીશાની નીકાલો અબ અંગુરતરી,
કે જીસ્સે યે થએલી હુએગી ભરી——નીશાની.
મુવાફ્ક તુમારે યે હુઈ હુએ અઠાનું,
યે દો મીલકે હોવેગી સવ પુરી——જીસ્સે.
બનાએ મએંને સવ યાર અબતક,
રહેતી હું હમેશાં સંદુકમેં ભરી——જીસ્સે.
બગલગીરી કરલો યે અબ આખરીલો,
મીલાવે ખુદા તુમસે ફીર કોઈ ઘડી——જીસ્સે.

બાબ દુસરા તમામ.

———:o:———

બાબ તીસરા—પરદા પેહેલા.

દરબાર.

———:※:———

(દાખલ હોનાં એક રઈશકા.)

ગર હમંને દીલ સનમકો——એ રાહ.

રઈશ.——પએગાંમ શાદીકા મેરી દુખતરકી લાયાહું,
કરને બયાહ મએં લડકીકા અએશાહ આયાહું—પએગામ

દુલહંનબનેગીઆજકીશબવોહ તુંમારીશાહ,
મુબારકબાદી ઉસકીતો દેનેકો આયાહું—પએગામ
બએત.

શેહરયાર.—મોઢીયા કરો અસબાબ સબશાદીકા જાકેવાહાં,
દુલહંન બનાકે રાતકો તુમ લાનાં ઉસકો યાહાં.
(જાનાં અમીરકા)

ગાનાં રામીસગકા————————દરબારમેં.

કુંમરી.

કાલ રાત્રી કુડેહો તુંમી રમલા—એ રાહા.

રામીસગર—કએસા હરદંમ ગજબ હુએ તુમારા,
હોગા આલંમમે કએસા ગુજારા.—ગજબ હુએ.
શાદી કરો તુંમ નઈ દુલહન સાથ,
શબકો ગુજારકે કરો જલાદ હાથ,
માંબાપસે હોવે આવારા.—ગજબ હુએ.
જબસે યે આદત તુંમકો હુઈ હુએ,
બરબાદી રૈયેતકી તબસે હુઈ હુએ,
કરો કાંમ યે મોકુફ સારા.—ગજબ હુએ.
(ઉઠજાનાં બાદશાહકા ગુસ્સેસે.)

———:❋:———

બાબ તીસરા—પરદા દુસરા.

———:o:———

મકાને વજીર.

(છરમે નજર આંનાં સહેરાજાદીકા.)

ગજલ.

જબતલક હુએ જીદંગી.—એ રાહ

સહેરાજાદી—
સુંનતીહું મએં કે નેહાએત બાદશાહકા જુલ્મ હુએ,

જોકે હુએ શાહેજાંદીઆં લેતા ઉનસે કીસ્સાસ હુએ—સુનતી.
રોજ એક દુલહંનસે શાદી કરતા હુએ વોહ કંમ અકલ,
શબ ગુજરતેહી સહેરકો કતલ ઉસકો કરતા હુએ.—સુનતી.
માદરીં ફીતનીક રોતી હુએ વો દુખતર કે લીએ,
એસા અબ હરએક કે સરકો અજલને ઘેરા હુએ—સુનતી.
ગર મએં જાઉગી નીકાહમેં ઉસકે ઓ આલમ પનાહ,
મુખલસી હો જાએગી સબ જોકે ગુનહાગારી હુએ—સુનતી,
જો ભરાહુએ ફજલે અલાહસે મેરેમેં ઇલ્મ સબ,
કલ્બ ફીરજાવે ઉસીકા જુલ્મસે એક બારહુએ.—સુનતી.
ગરચે આવે પીદર મેરા તો કરૂં મએં ઇલતેજા,
આજકી શબ તો યેહ લૌંડી શાહકી દુલહનમેં હુએ.—સુનતી.

(દાખીલ હોનાં વજીરકા)

પીયુ કે ચિત્રબીન પ્રીતમ——————એ રાહ.

સહેરાજાદી——

પીદર હમારે અએ મેરે પ્યારે, બલબલ જાઉં મએં તુંમપેરે,
અરજ મોરી હુએગી તુંમસે, ખતા બખશીશહો મુજપે રે.—પીદર.
શાહેનશાહસે જાકે કહો તુંમ, દુખતર હએ જો એક મેરી,
દુલહન હોનેકો ચાહતી હુએવો, કરમ ઉસપે ફરમાવો રે.—પીદર

વજીર——બાદશાહસે શાદીકે વાસ્તે અરજ કરૂં ? ઓ કંમ અકલ લડકી કયાતુજે નહીં માઅલુંમ હુએં ? કએસી ખુંનરેજી હો રહી હુએ? હર રોજ એક લડકી જલ્લાદકે હાથમેદી-જાતી હુએ કયા તેરીભી મૌતકી બારીઆઇહુએ.

સહેરાજાદી—બાવાજી જોકે ખુનરેજી ઇસ શેહેરમેં ચલી હુએ, ઉસકે બંદ કરનેકો મેરે પાસ બોહોત હીકમતીં હુએ, આપ કુછ અંદેશા ઉસકા ન કીજીએ બે-તાઆમુલ મુજે બાદ-શાહકી હુજુરમેં પોહોંચાદોકે યે જો બીચારી ગરીબ રઇ-અતપર આફત આપડી હુએ ઉસકા છેડા આજાવે.

વઝીર—અએ જીદ્દી લડકી ફીરભી તું નહી માનતી? કયા મેરી આંખોસે તેરા ખુન દેખા જાયેગા? કયા મેરે હાથ તેરેપર વાર કરેંગે? નહીં બીલકુલ યે હોનેકા નહીં (જરાસોચકે) ચલ મેરે સાથ તુજે એક બાત સુનાંતાહું

(જાના દોનોંકા.)

બાબતીસરા તમામ.

—:*:—

બાબ ચોથા---પરદા પહેલા.

—:O:—

(નજરઆનાં બએલ વ ગધેકા હંમરાહ બઇઠે હુવે માલીકકે.)

કાહારવા.

માલીક—ઉસ્તાદને બતાયા હુએ ઈલમ અજાએબ—ઉસ્તાદ.
જાનવરકે જીતને હુએ ઈસ દુનીઆંકે દરમેઆંન,
ઉસકે કહેનેકો સમજેગા તું અએ મેરીજાન—ઉસ્તાદ.
કરેંગે જો ગુફતગુવો આપસમેં હરએક,
સમજેગા તું, વોહતી કે બુરી હુએ યા નેક—ઉસ્તાદ.
પંખી પંખેરૂ પરંદે હુએ જોકે પરવાલે,
ઉસકી સમજકોભી કીઆ તેરે હવાલે.—ઉસ્તાદ.
બએલ બાંડીઆં ઔર જાંનવરભી હુએ મેરેપાસ,
ઉનકોભી અબ જાકે દેખું ચરતે હુએ ગ ગાસ.—ઉસ્તાદ.
(જાનાં માલેકકા નજદીક ઉસકે.)

અબીયાત.

માલીક—ખુબસી નસીહત કી હુએ ગધેને આજ બએલકો,

કલ ન જાનાં હરગીજ તું કાંમ કરને ખેતકો,
જબકે આવે દાનાં પાંની દેને વો ગંવાર તેરા,
છોડ દેનાં ઉસકો તું બસ સુંધકે જરા,
જબ ફજરકો ફીરવો આવે તુજે જોતને,
મારનાં એકહીદંમ ઉસકો સીંગડે વ લાતેં,
તબતો સમજેગા કે યે બઍલતો હૅ બીમાર,
ખાતા પીતા કુછ નહીં કરતા હૅ ખુબ માર માર.

(દેખનાં અબ આગે કઍસી બાત હોતી હૅ
ફીર ઈસ કંમઅકલ ગધેકી બાત હૅ.)

———:*:———

બાબ ચૌથા---પરદા દુસરા.

———:o:———

બેપારીકા મકાન.

———:*:———

(હાજીરહોનાં ગંવારકા)

આનાં હોતો આવો યાંહાં————એ રાહા

ગંવાર—અરજ મેરી સુનલીજે આકાએ નેક નાંમ,
બંદ હૅં ખેતકા તુંમારે આજ કાંમ—અરજ.
બઍલ હૅ જો અપના હૅગા આજવો બીમાર,
ખાતા વ પીતા કુછ નહીં કરતા હૅ માર માર—અરજ.
શાએદકે કુછ દીમાગમેં હો ગઍઆ ખલલ;
પટકે હૅ જીસ્સે સીંગડે હરબાર વો બઍલ—અરજ.
ચલોજી અબતો સાથ મેરે આપ દેખને,
બીલકુલ રહા નહીં હૅ વો લાએકકે જોતને—અરજ.

અરે લાલ દેવ ઈસ તરફ————એ રાહ.

માલીક——કાંમ એતકા મેરે અટકા નહીં,
લીજા ઉસકી બદલીમેં ગધેકે તંઈ.
જો કુછ કાર ઉસ્સે તું લેતા હુએ,
વો એકરોજ જાકર તું, ઉસ્સે લે.
મગર કુછ ન કરનાં ઉસમે કસુર,
સરંનજાંમ તેરા કરના જરૂર.
ફીર મએં તેરે સાથ આવુગાં કલ,
સબબ દેખનેકો મેરા વોહ બએલ.
ઈજા હોગી કુછતો કરૂંગા દવા,
કે ફજલે ખુદાસે વોહ પાવે શફા.

——:※:——

બાબ ચોથા—પરદા તીસરા.

——:※:——

દીવાંનખના.

——:o:——

(સહેરાજાદી અકેલી નજર આતી હુએ)

ગજલ.

અગર આ તુરક શીરાજી————એ રાહ.

સહેરાજાદી——
લીખાજો હુએ ઉસ કતીબને, નહીં કુછ ઉસમે કમહોગા;
હુએ લેનાં બાકીજીતને સાંસ,કમ ઉસમેં એક ન દંમ હોગા—લીખાજો.
ન જમીં હોગી ન જમાં હોગા, સબ એક રોજયે ફના હોગા;
ન રહુંગી મએં નતુંમ હોગે, જો હોગા સો વોહી હોગા.—લીખાજો.

હુકમ હોગા જબ ઈસરાફીલકો, ઉસ રબે કામીલકા;
ફુકેગા સુર જીસદંમ વોહ, નહીં બાકી કોઈ હોગા.—લીખાજો.
લગેંગે ટુટને જીસદંમ, જમીનો આસમાં હરકતંમ,
તલાતુંમ હોવેગા કુલ સુન, પીછે દીન કોનસા હોગા.—લીખાજો.

(દાખીલ હોનાં વજીરકા)

રખા ઈસ્કમે તુંને ક્યું અબ——એ રાહ.

વજીર———અએ તુરે બશર માંનતી ક્યું કહા નહીં ?
નસીહતકા તો કુછબી હોતા અસર નહીં.—અએ

સાહેરાજાદી—પીદર અએસી બાતેં તો હરગીજ ન બોલો,
કહા આપકા તો યે મુતલક ગલત નહીં—અએ.

વજીર———અગરચે યે હુએ રાસ્ત ફીર ક્યા ઉજર હુએ?
દીમાગમે તેરે જો કુછબી ખલલ નહીં.—અએ.

સાહેરાજાદી—જરા ગૌર કીજે આપ ઈસ બાતકે તંઈ,
કે એક બશરકા ખુંન હોતા હુએ યા નહીં—અએ.
વર્ગે અપની તદબીરસે જો બચે વોહ?
તો ઉસીકા બચાનાં હુએ મુમકીન વયા નહીં—અએ.

વજીર———પજીર અપની હીકમત જો હોન વાંહાં પર?
તો બદલેમેં જાંન અપની જાતી હુએ યા નહીં—અએ.

સાહેરાજાદી—મુજે કુછ ન ડર જીંદગીકા હુએ મેરે,
મદદ ગાર અલ્લા હુએ તો કુછ ખતર નહીં—અએ.

વજીર———તરક કર યે જીદ્ધ વરનાં હોગી પીશેમાંન,
યે"આ૯૦૮"કા કહેનાં જો તું માનતીનહીં—અએ.

બાબ ચૌથા—પરદા ચૌથા.

——:o:——

મકાને સોદાગર.

——:o:——

સૌદાગરબચ્ચા—અએ પેઆરી બાનું જબતું મુજે બોહોતહી પુછતી હએ, તો મએં તુજે કહેતા હું કે શબે ગુજશ્તા કો જો મએં અપને ઘરમે બદા કરરહાથા, ઉસમે એક આદમીકા સરકાટકે રખાહું, મગર તું જબ મુજોહી બોહોત પસંદ હએ, તબ મએને તુજસે સબ કુછ જાહેર કીઆ, મગર ખુબ યાદ રખનાં કે કહીં યે બાતજાહેર નહોને પાવે કે જીસ્સે ખતરા જાનકા હએ.

સૌદાગરકીબાંનુ—અએ પેઆરે ઈતનાં તો ખુબ યાદ રખનાં કે, મેરી જાંન ગઈતો બલાસે, પર આપકો ખતરા ન પોહોંચે યેહી મેરી આરજુ હએ.

બાબ ચૌથા—પરદા પાંચવા.

——:o:——

શેહેર.

——:o:——

ગંમસે મેરે બદંનસે દમ——એ રાહ.

ગઝલ—

અએ યારો યે કએસા ગંમ હુવા, મીસલે કોહે અલંમ હુવા;
બોહતો કુછ ન કમો બેશ, જેસા કેથા વએસા હુવા—અએયારો.

સહેરાજુદી મેરી દુખતર, ઉસકો હુએગી યેહી ફીકર;
શાદી કરૂં મએં શાહસે, યેહી ઉસે પસંદ હુવા—અએયારો.
સમજાયા મએંને બોહોતસા, મેરા ચલા ન કુછજરા,
માયુસ હો ચલાહુ મએં, શાહાકન જો કુછ હુવા—અએયારો.

બાબ ચૌથા—પરદા છઠ્ઠા.

દરબાર

(હાજર હોના બીચ કચેરીકે સૌદાગર-
બચ્ચા વ સીપાહીકા સાથલીએ
હુએ ઉસકી ઔરતકો.)

સીપાહી—માહારાજ યે ઔરત કહેતી હુએ કે મેરે ખાવીંન્દને આજ એક મહીનેપર, એક આદમીકા ખુંન કરકે, સર ઉસ્કા ઘરમે દફન કીઆ હુએ, અબ મએં ઈસસે બોહોત નાખુશ હું, ક્યું કે કોઈ દીન શાએદ મુજેભી મારડાલે.

શેહેરયાર—અએ શખસ, યે ઔરત જો બકતી હુએ વો સચ હુએ ! યા જુઠ ?

સૌદાગરબચ્ચા—(સરજુકાકર)ઓ નાંમવર સુલતાંન, યે જો ખડી હુએ સો મેરી શાદીકી હુઈ ઔરત હુએ, લેકીન મેરેપર તોહમત ડાલકર કહેતી હુએ; અગર આપકો બાવર નહો તો બેલાશક મેરે ઘરમેં જાકર પતા ઢુંઢો, ઔર ઈનસાફ ફરમાવ.

ઔરત—(બાદશાહ તરફ ફીરકે) ચલીએ સાહેબ મએં આ-પકો બતલા દીહું જાંહાં ઈસને ઉસકો ગાડા હએ.

શેહરયાર—અએ કોટવાલ, જલ્દ જાકર બખુબી તાલાશ કર, યે ક્યા માજરા હએ?

(હાજર હોના વજીર વ સહેરા-જાદીકા, વ હાથ બદસ્તે શાહસે મીલાકર શાદી કરનાં સાથ શેહે રયારકે)

શાદીએ જુલવએ ગુલફામ———એ રાહા.

સબ—શેહેરયાર શાહકો મુબારકહો હરદમ સાહેબ,
સહેરાજાંદીસે નીકા હોતા હએ ઉસકા સહેબ.—શેહેરયાર.
ખુશી ખુશહાલીસે પીવેગેં યે મોહબ્બતકે જામ,
દુશમને દીંકો કભી હોવે ન મયસર સાહેબ,—શેહેરયાર.
દૌલતો હશમતો તખ્ત તાજ રહે કાયમ,
મહેરે અલ્લાહભી "આજીજપે" સદાહો સાહેબ.—શેહેરયાર.

(દાખીલ હોના કોટવાલકા)

કોટવાલ—અએ જાંહાંપના આદીલ સુલતાં, ઉસકે ઘરમેં તો યે સર દફન કીયાથા; સોલાયા હું.

(દીખાનાં સરકો)

શેહરયાર—યે સરતો કોઈ જાનવરકા નજર આતા હએ, આ-દમીકા નહીં. અએ અહેલે કારો જરા ખુબ ગૌરસે દેખો.

(દેખના સબોંકા સરકો)

સબ—(દેખકર) નહીં! યે તો એક ગધેકા સર હએ?

ખોડક—સચ સચ વાકએ યુંહી હએ.

શેહરયાર—અએ શખસ, યે સબ માજરા મુજસે ખોલકર બયાન કર, તાકે મુજકો સમજ પડે.

સોહાગરબચ્ચા—(નવીસ્તા દીખાકર) જાંહપના, ફક્ત ઈસ આજ્માઈશકે લીએ મએંને યે કાર કીઆ; ઓર એક ફકીરસે તીનસવ રૂપએ દેકર મોલલીઆહું જીસ્કી આજમાઈશ બખુબી મએનેકી જેસા, કાંટેદાર દરખ્તસે યે નુકસાંન હુએ કે હમેશાં ઘરસે નીકલતેહી કપડે ફટ જાતે હુએ, ઓર સીપાહીસે દોસ્તી કરનેમે યેહુવા કે સેંકડો રૂપએ મેંને ઈસકો ખીલાએ લેકીન અભી મુજે ખુ- જકડકે બાંધા, વ ઓરતકો સચ્ચી બાત કહેતા તો આજ ઉમર તમામ હો જાતી.

શેહેરયાર—આફરીંન, સદ આફરીંન, તુજકો કે બોહોતસી ખરા બીઆં ઉઠાકર ઈસ્કી આજ્માઈશ તુંનેકી

ગઝલ.

દુનીઆંએ દુંકે વાસ્તે——એ રાહ!

સબ—તહેસીલ કીઆ તુંને તો યે માજરા તમામ,
સદ આફરીં હુએ તુજકો, ઔર કરતે હુએ સલામ.—તહેસીલ.
તોહફા યે બેબાહા હમે બતલાયા હુએ "આજીજ્"
હંમ સબ સલાંમ ઉસ્કોભી કરતે હુએ તમામ—તહેસીલ.
પુરા હુવા યે ખેલ શેહેરયારે શાહજમાંન,
આગે અબ ઈસ્કે હુએગી એક અજીબ દાસ્તાંન.—તહેસીલ.
સાયા રહે ખુદાકા સબોંપર અએ દોસ્તો,
"આજીજ્કે" કલામકા હુએ વોહી નીગાહબાંન.—તહેસીલ.

તમામ શુદ.

ધી ડયુક ઑફ કૉનાટ બુકડીપોએ પ્રગટ કરેલાં નાટકો.

——:o:——

સીતમે મીરરીખ વ સહેતે જાંન.

ઉર્ફે

અયુબખાં વ જીનકી દાસ્તાન.

(કીમત ચાર આના)

——:o:——

વફાદારીએ શૌહર.

ઉર્ફે

જને કુતીઆ.

(કીમત ચાર આના)

——:o:——

અંબોએ અશરાફ.

ઉર્ફે

આશકે ઈસ્ક.

(કીમત છ આના)

——:o:——

નકલ

જુલ્મે બીરાદરાં.

ઉર્ફે

જેસા કીઆ વ એસા લીઆ.

(કીમત ત્રન આના)

ધી ડયુક ઑફ કોનાટ બુકડીપો.

ઠેકાણું ધી ડયુક ઑફ કૉનાટ પ્રા૰ પ્રે૰ સેકમેમનસ્ટ્રીટ મંગળદાશની મારકીટના સાંમેં. તથા સઘલા બુક સેલરો પાસેથી મળશે.